

Dr. Grigore BOTEZATU la 85 de ani

(n. 14 ianuarie 1929, s. Baraboi jud. Bălți)

Folclorist.

Dr. în filologie (1966).

Numele folcloristului și savantului Grigore Botezatu se asociază cu munca de valorificare a tezaurului estetic popular, este expresia unor îndelungi eforturi creatoare, a dăruirii totale în depistarea și promovarea valorilor autentice ale spiritualității autohtone. Neîntrecute frumuseți, imagini de o adevărată măiestrie artistică înșirate în piatra rară a cuvântului, datini și obiceiuri uitate în negura anilor au fost fixate de Grigore Botezatu în numeroase texte populare pe care le-a depozitat în Arhiva de Folclor a AȘM. A cules creații etnofolclorice în majoritatea localităților din Basarabia, a vizitat numeroase sate românești din Ucraina (reg. Odesa, Nicolaev, Kirovograd, Cernăuți, nordul Maramureșului), din Rusia (ținutul Krasnodar) ș. a. Această neobosită activitate de valorificare a creației populare orale de către Grigore Botezatu poate fi în analogie cu remarca cunoscutului scriitor român V. Voiculescu, care afirma cu certitudine: „Muzeul sufletului nostru este în folclor”. Avem în vedere niște etape de referință, pe care le-a parcurs folcloristica din Basarabia în răstimp de 60 de ani alături de acest neobosit cercetător al tezaurului autohton.

Grigore Botezatu a luat parte activă la întocmirea și redactarea celor trei serii de culegeri folclorice ale românilor moldoveni: *Creația populară moldovenească* (16 volume); *Publicarea creațiilor populare conform zonelor etnofolclorice* (8 volume); *Mărgăritare* (15 volume); editarea mai multor volume de povești populare apreciate pe bună dreptate drept o comoară inestimabilă, prin care „lumea fermecată a basmelor moldovenești a fost cunoscută de la Atlantic până la Pacific...”, având „o geografie bibliografică aproape că imposibil de a fi identificată până la capăt” (Sergiu Moraru). Or, lucrările lui

Grigore Botezatu – studii, monografii, antologii de texte etnofolclorice, reflectă, în esență, un veritabil muzeu al folcloristicii contemporane, deschide perspective novatoare în procesul de studiere a creației populare.

Alături de alte probleme cu caracter teoretico-generalizator, folcloristul Grigore Botezatu s-a arătat preocupat de clasificarea speciilor folclorice și utilizarea efectivă a terminologiei populare, a stabilit parametrii științifici la identificarea speciilor din cântecul bătrânesc, acestea „fiind aranjate în ordinea apariției, nașterii în timp, creșterii materialului poetic” [1, p. 8]. Or, așa cum ne atenționează în continuare exegetul, cântecul bătrânesc „nu desemnează o singură specie, ci acoperă mai multe forme de bază” [1, p. 8], pe care acad. V. Gațac într-un articol din anii '60 le delimitează în felul următor: eposul eroic, cântecul istoric și balada [2, p. 33-34]. Deosebirea ce s-au cristalizat între speciile folclorice nominalizate sunt determinate de însăși esența materialului folcloric, de condițiile istorice care au favorizat apariția și evoluția acestora, particularitățile artistice și criteriul estetic în vederea aprofundării, valorificării anumitor viziuni și arhetipuri folclorice. Este ceea ce Gh. Vrabie numește „estetica diferențiată” [3, p. 88], de care trebuie să ținem cont pentru a determina „formele-specii ale cântecului bătrânesc” [1, p. 8]. Modificările succesive ce se produc în „eposul epic mare” aprofundează „un domeniu de poezie populară cântată”..., care reflectă trecutul glorios de luptă, faptele mărețe, evenimentele istorice reale și cazurile de viață cotidiană ieșite din comun, purtând o coloratură legendară, istorică, nuvelistică... și un suflu inegal al patosului epic-narativ [1, p. 8].

Dinamica interferenței speciilor folclorice din cântecul bătrânesc se manifestă în corelație cu reprezentările și particularitățile estetice specifice ale caracterologiei populare, în funcție de anumite grupări de teme și motive din sfera relațiilor sociale omniprezente în mediile folclorice, în legătură cu straturile arhaice de proveniență mitică. Este vorba de un context etnocultural specific, unde s-au constituit niște formule individualizatoare de exteriorizare a celor mai diverse manifestări ale imaginației populare, în vederea circulației subiectelor epice în conformitate cu mediile folclorice și reprezentările despre viață ale geniului popular. Drept rezultat, unele texte folclorice sunt contaminate cu elemente noi, care parvin din altă specie și, în mod nemijlocit, vor determina trecerea unei specii folclorice dintr-o formă în alta.

Există situații atunci când și cântecul epico-eroic sau cel istoric, pe parcursul evoluției, vor pierde „patosul epic mare al luptei eroice redate idealizat” [1, p. 8] și „se baladizează”, adică vor deveni „for-

me” ale baladei, căpătând trăsăturile ei distinctive. În același timp, termenul „baladă” își extinde sfera de întrebuintare, încercând să substituie formele-specii ale cântecului bătrânesc. Prin urmare, baladele populare sunt confundate cu cântecul epic eroic sau cântecul istoric, fenomen ce se manifestă prin persistența unor interpretări inadecvate și, după cum precizează specialiștii în problema respectivă, transpare „o ambiguitate inadmisibilă, pentru că termenul baladă („balade”), așa cum încearcă să limpezească situația Grigore Botezatu ș. a. este „o nomenclatură generală dată cântecelor bătrânești, desemnează o specie a lor – balada propriu-zisă, privită fiind o formă de bază a existenței creației folclorice, dar și alte forme, care sunt cântecul epic eroic, cântecul istoric [1, p. 8]. Problema este abordată la diferite niveluri de mai mulți cercetători-folcloriști: Ion Chițimia, Dumitru Caracostea, Ov. Bârlea, Al. Amzulescu, Dumitru Pop, Victor Gațac ș. a. Or, flexibilitatea speciilor folclorice aprofundează ideea că eposul popular este un sistem deschis, se manifestă prin prezența unui domeniu viabil, în continuă resurrecție și evoluție, el concentrează în sine toată puterea de închipuire și creativitate a geniului popular, prin care avem certitudinea revenirii la izvoarele artei populare autentice.

Preocupat de aspectele fundamentale ale esteticii populare, cercetătorul Grigore Botezatu dovedește prin exemplul personal adeziunea la un sistem de valori veritabile, se manifestă prin profesionalism, responsabilitate față de cuvântul scris, perspicacitate în estimarea fenomenelor etnofolclorice. Posibil ca viitorul apropiat să retușeze prospețimea metaforei populare în favoarea mijloacelor moderne de exprimare, înlocuind imaginea pitorească din rostirea folclorică printr-o vocabulă intelectuală. Cu toate acestea, folclorul va rămâne și în continuare un imbold generator de idei și revelații artistice, de valori perene fundamentale, iar cei care s-au consacrat muncii de valorificare a tezaurului autohton, așa precum s-a manifestat Grigore Botezatu, după cunoscuta remarcă a lui V. Alecsandri, „nu sunt decât revelatorii maeștri ai poeziei popoarelor concentrată în sânul lor”.

Note

1. *Ce este cântecul bătrânesc. Cântece bătrânești ale românilor. Cântece istorice.* Antologie, introducere, glossar, comentarii: Gr. Botezatu, A. Hâncu, București – Chișinău, Litera Internațional și Grupul Editorial Litera, 2003.
2. V. Gațac. *Trei specii și nu una*, în: *Limba și Literatura moldovenească*, nr. 4, 1960.
3. Gh. Vrabie. *Din estetica poeziei populare române*, București, Editura Albatros, 1990.

Dr. Tatiana Butnaru